

E. 6. 6

~~Handwritten scribble~~

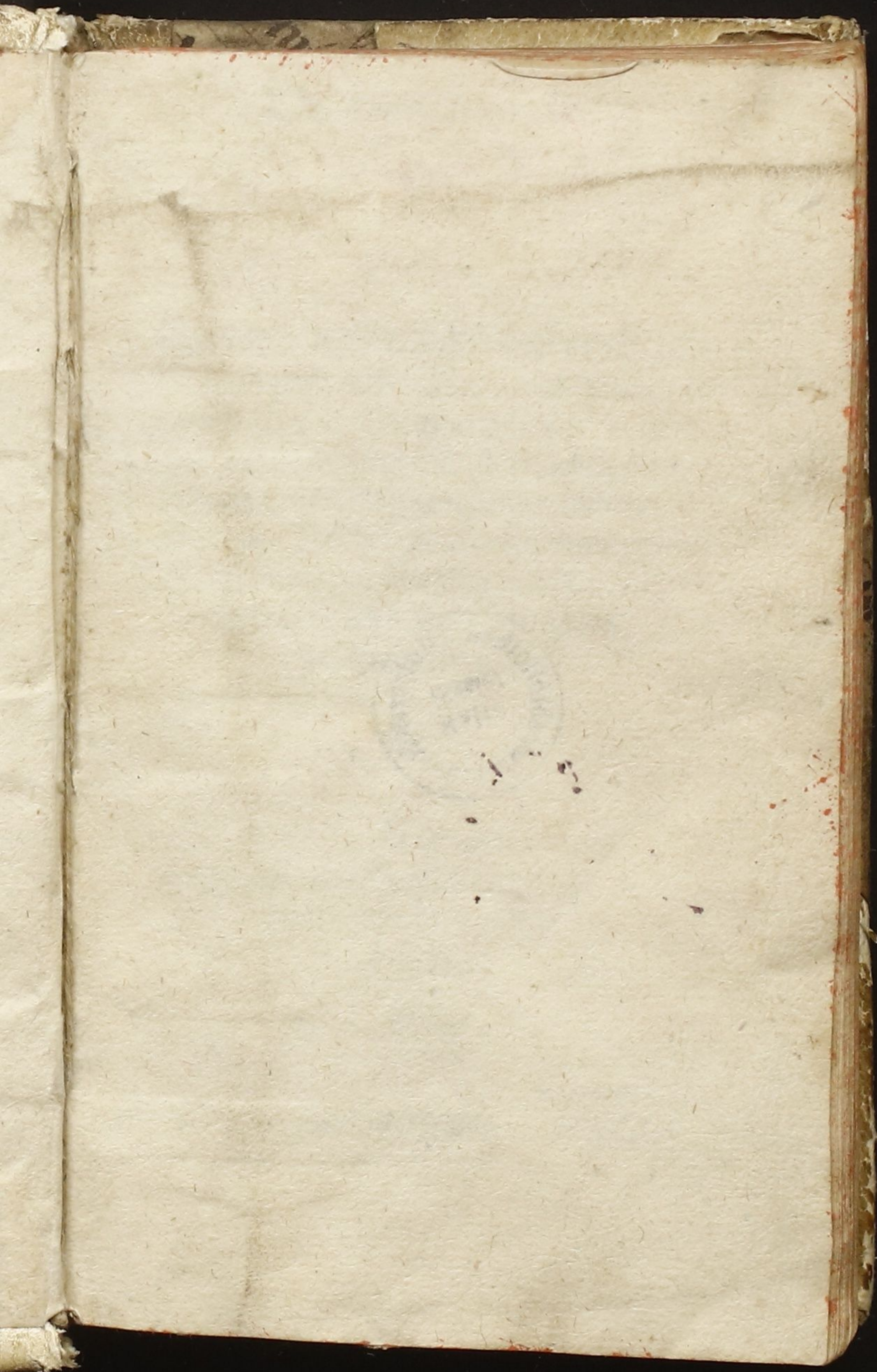
~~Handwritten scribble~~

00 An.

Handwritten mark

II 2d
2. 7. 1609

3

FORTALITIUM STATUS.

cujus
ICHNOGRAPHIAM

Impræsentiarum exhibet.

J. D. à Schollen.
Dantiscanus.

Frankofurti & Lipsiæ
Apud Martinum Hallervordium
Literis Joh. Zach. Stollii.
1698.

LIBRARY
STATE

UNIVERSITY
OF
MAGDEBURG
1850

And Martinus Hohenhausen
Lithis Joh. Seb. Zölll.
1850

VIRIS,
ILLUSTRI, MAGNIFICIS, GENEROSIS,
MAXIMEQ; STRENUIS,
DOMINIS,

DN. JOANNI-ERNESTO
SCHMIEDEN,

Sacrae Regiae Majestatis Poloniae Burggrabio,
ac Praeconsuli Gedanensi, Chersonesi
Helenfis Administratori.

DN. GABRIELI SCHU-
MANNO,

Praeconsuli, h. t. Praesidi, ac Montan:
Administratori.

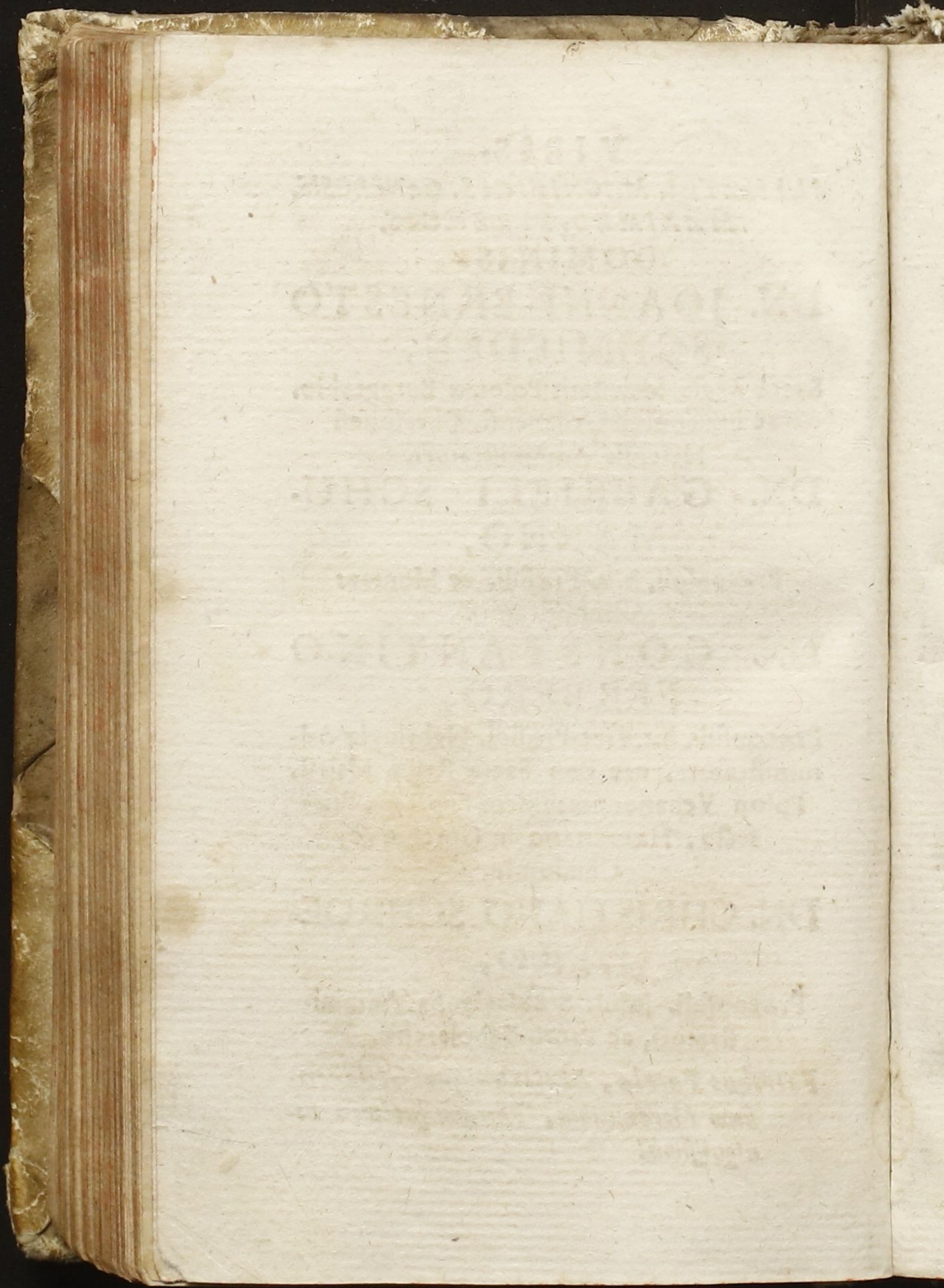
DN. CONSTANTINO
FERBERO,

Praeconsuli, h. t. Vice-Praesidi, Nehringiae Ad-
ministratori, nec non Sacrae Regiae Majest.
Polon. Venationum ibidem Supremo Prae-
fecto, Haereditario in Goschin &
Chudomin.

DN. CHRISTIANO SCHROE-
DERO,

Praeconsuli, Insul. Stüblaviensis Admini-
stratori, ac Proto-Scholarchae.

*Patribus Patriae, Musarumque Gedanen-
sium Mecœnatibus, Patronisque meis be-
nignissimis.*

VIRI

ILLUSTRIS, MAGNIFI-
CI, GENEROSI, MAXI-
MEQ; STRENUI DOMI-
NI, ac PATRONI
MEI,

Navigium noviter fabrica-
tam, atq; in Oceanò
Velificantem, quidam
votivâ hâc ingeniosis-
simè coronavit Epigraphe: AD-

) (3

SPI-

*Picinelli in Mund. Symbol. Lib. 20. c.
6. Embl. 68.*

SPIRANTIBUS AUSTRIS.
 Tractatus meus Cymba velut
 aliqua, Lucubrationibus qua-
 libuscunque elaborata, jam lite-
 ratum pervagatura Oceanum,
 Syrtibus Aristarchorum obnoxia
 videtur futura, nisi Vestris DO-
 MINI ac PATRONI, pro-
 deat sub Auspiciis, ac Bene-
 volentiæ Vestræ AUSTRIS
 subvecta, Magnificisque NO-
 MINIBUS Vestris, velut Nu-
 mini Tutelari dedicata, Ve-
 strum in PORTUM GRATIÆ
 admittatur, atq; in eodem con-
 servetur. Non Audaciæ, sed sub-
 mississimæ Venerationis Stimulô,
 & in comparabili Vestrô, erga
 Literas Favore ac Benevolentia,
 me excitatum profiteor. Lau-
 detur

detur enim Religio Marcelli,
 laudetur Legum peritia Papyrii,
 laudetur Amor in Patriam Co-
 clitis, Munificentia Cæsaris, Inte-
 gritas Catonis, deprædicetur Vis
 Animi Salustii, Consilium Tullii,
 & quæ huic, vel illi, fuit singu-
 laris ac propria Virtus. Hæ
 omnes, & Centenæ aliæ, in Pe-
 ctore cujuslibet Vestrum, ME-
 CÆNATES MAXIMI, velut
 inæstimabili asservantur in Scri-
 niô. De illarum fulgore satius
 esset tacere, illasque venerari
 ac colere, quàm pauca dicere.
 Unicam de quâ cœpi, Silentii Pe-
 plo in volvere Clementiam DO-
 MINI BENIGNISSIMI nequeo,
 quæ tanta est, ut qui imitari VOS
 velit, Exemplar extra Vos quæ-
 rere non possit, cum Nemi-

nem unquam tristem è Facie Ve-
 strâ discedere permittatis. Ara,
 Forum, Domus, Undique PA-
 TRES PATRIÆ Vos appellant,
 quod beneficò in Populum A-
 more, arduis his Temporibus,
 Prudentiâ Vestrâ tum Animi
 Consiliorumque Gravitate, quâ
 Clavum Reipublicæ tractatis,
 omnia in suò flore feliciter con-
 servata fuerint, & ad hunc usque
 Diem conserventur ac augeantur.
 Patria carissima, quæ una omnes
 superat Dulcedines, collata in se
 Beneficia, gratâ semper Mente,
 æternùm deprædicatura est. Ego
 verò qui à teneris Ungviculis sub
 Umbone Vestrò eductus, ne ob-
 servantiæ, humillimique obsequii
 Argumentum mihi de esset, Tra-
 cta-

Etatum hunc, DOMINI ac PA-
 TRONI, submississimâ Mentis
 Veneratione colendi, ad Pedes
 Vestros devotissimè depono :
 nullô autem meô vel meritô, vel
 sui Pretiô æstimandum. Ethni-
 cos imitatus sum, qui Primitias
 Messis, Spicas scl. Cereri, & Oli-
 vas Minervæ suæ obtulerunt: At
 sicubi Materiæ Gravitati, Imbe-
 cillitas Virium mearum succubu-
 erit, vel Calamus aberraverit, ut
 ea benignissimâ Vestrâ dignari
 Monitione, omniaque in melio-
 rem interpretari Partem non de-
 dignemini, est quod submississi-
 mis humillimisq; contendo pre-
 cibus. Suscipite eâ frontis Sere-
 nitate, quam Vobis Nativa pro-
 priam fecit Animi Generositas
 Eun-

Eundem Tractatum, ob fundamentalem Materiæ Tractationem, Fortalitium Status Ichno-graphicum nuncupatum, (cui Orthographia, considerando Rempubl. in Partes suas, &c. Volente DEO aliquando addi posset) Et licet Libellus iste in pretiosissimis Bibliothecis Vestris, ob Exiguitatem suam stationem non mereatur, saltem offerentis Animus, & Votum pro Salute ac Incolumitate Vestra susceptum, DOMINI PATRONI ac EVERGETÆ, inveniatur locum. Servet Vos Supremum Numen STATORES REIPUBLICÆ, in Maximum ulterius PATRIÆ Emolumentum. Augeat Vires tum Corporis, tum Reipublicæ Vestræ. Augeat Auctori-

Et oritatem, divâ Prudentiâ Ve-
 strâ Civibus venerabilem, & Pla-
 gis in Exteris, longè lateque ad
 immortalem Nominis Vestri Fa-
 mam, gloriosè notam. Oriantur
 è Splendidissimarum Familiarum
 Vestrarum Fulgore Sidera nova,
 & ex Sangvine Vestrò Phœnices
 novi, qui Vestris inhærendo Vir-
 tutum Vestigiis, Vestris decoren-
 tur Fascibus, vestris insideant Cu-
 rulibus, acceptamque à Majori-
 bus suis Dignitatem, Serie non
 interruptâ, ad seros usque poste-
 ros dignissimè transmittant, feli-
 cissimique semper Regiminis, &
 supra Vota, cœlesti Favore secun-
 dados Consiliorum Eventus, Ver-
 nantisque & publicæ & privatæ
 Prosperitatis continuum Incre-
 men-

mentum, Divina Indulgentia,
Vobis DOMINI BENIGNISSI-
MI, concedat perennaturum.

*ILLUSRIS, MAGNIFICORUM, MAXI-
ME STRENUORUM
NOMINUM VESTRORUM*

Obsequiosissimus ac Subje-
ctissimus Cliens,

J. D. à Schollen,
Dantiscanus.

TRACTAT. POLIT.

Conspectus.

Status Rerum humanarum po-
liticè consideratus, alius est
tranquillus, alius turbulentus.
Utrumq; Magistratus, DEI
Vicarius regit Legibus & Ar-
mis.

um omnium Otium Magi-
stratus Labor, omnium
Delicias Magistratus In-
dustria, omnium Somnos
sola Magistratus defendat
Vigilantia; Ideò Principi, in fastigiò
tantæ Majestatis velut in Excubiis con-
stituto, Salus Populi, Suprema illa
Lex, & Belli & Pacis tempore, Argi
velut oculis, vigilantissimè observan-
da. Hinc præclarè Imperator Noster,
A
citi-

trutinando Cacumina felicissimi Re-
giminis ; Oracula hæc, Aurò Gem-
misq; pretiosiora, Facis instar flagran-
tissimæ, Rerum publicarum Modera-
toribus proposuit, Dum, *Imperato-*
riam inquit *Majestatem*, non solum
ARMIS decoratam, sed etiam *LEGI-*
BUS oportet esse armatam, ut utrumq;
Tempus, & *BELLORUM* & *PACIS*
rectè possit gubernari, & Princeps Ro-
manus, non solum in hostilibus *Praeliis*
Victor existat ; sed etiam per legitimos
tramites, *Calumniantium* iniquitates ex-
pellat ; & fiat tam juris *Religiosissimus*,
quàm *victis* hostibus *Triumphator* Ma-
gnificus. *Proëm Inst. Pr.* Quia *BELLUM*
& *PAX* sunt *Cardines* isti, in quibus
omnes *Res* & *Negotia* humana vol-
vuntur ac tractantur. *Osiand. ad Prol.*
Grotii de I. B. & P. pr. Paritur *Pax*
Bellò, ait *Epaminondas* ad *Menecli-*
dem Nep. cap 5. sed ideò *Bellum* non
præstat *pace* ? Puisque il est con-
stant d' ailleurs, que la fin doi-
ve toujourns être plus estimée,
que

que les moins, qui visent à nous
 la faire acquérir; & si toutes
 les Gverres, & toutes les Victoi-
 res ne tendent qu' à la Paix,
 quelle apparence y auroit-il de
 preferer l' accessoire au Princi-
 pal, Mr de la Mothe, *Tome Se-
 cond, Lettre 127. p. m. 993.* E
 Dictamine autem rectæ rationis, &
 ipsis rerum Primordiis res eruenda,
 tum Doctorum Virorum suffragiis
 probanda est, ac stabilienda. Statum
 illum, qui appellatur Pax, Naturæ
 humanæ, ex auctoris Naturæ, DEI,
 Intentione maximè congruum atque
 consentaneum esse, vel indè colligere
 licet, dum Aquilam Rostrô, Taurum
 Cornibus, Aprum dentium fulmine,
 Leonem unguibus, armavit, solum
 hominem inermem, sed rationali ani-
 mâ præditum, ad suam Imaginem
 creavit, h. e. placidum, mente purâ,
 affectibus sanctissimis, ut summum
 scandendo virtutis Gradum, ad Natu-
 ram

ram ejus accederet, honestè viveret, neminem læderet, ac suum cuique tribueret. Dolendum verò, genus humanum ferè à Mundi incunabulis ab hâc Sanctissimâ D E I voluntate recessisse, ut crescente ætate hostiles confererent manus, quorum alter alterum nec unquam viderat, cujusve vel quadrupes alteri nunquam pauperiem fecerat: nec abstinent à Sævitiâ, cùm tamen unius ejusdemque naturæ humanæ, ab iisdem primis parentibus sint orti. Bellum quidem à Belluis dictum vult *Pisetzki à Kranichfeld, Diss. Polit. Jurid. Cap. 2. §. 1.* Sed vix Bestia nisi graviter lacescita nocet aliis sui generis: Indè *Juvenalis*

— — quando Leoni
Fortior eripuit Vitam Leo, quo ne-
more unquam

Expiravit aper majoris Dentibus
apri ?

Satyr. 15. v. 160. Optimis Jus Civile cùm
rectæ rationis nitatur fundamentis,
Grot. de I. B. & P. Proleg, §. 53. expres-
sis statuit verbis: cum inter nos co-
gna-

gnationem quandam Natura constituit, consequens est, hominem homini insidiari nefas esse. *L. 3. ff. de I. & I.* Si illa æquiori Judicii Lance perpendere velimus, audiamus optimè ratiocinantem Senecam. *Homicidia inquit compescimus, & singulas cades: quid Bella, & occisarum Gentium gloriosum Scelus? Non avaritia, non Crudelitas modum novit: & ista quam diu furtim, & à singulis fiunt, minus noxia, minusq; monstrosa sunt: ex Senatus-Consultis plebisq; scitis Sæva exercentur, & publicè jubentur, vetita privatim. Quæ clam commissa capite luerent, eadem quia paludati fecere, laudamus. Non pudet homines, mitissimum Genus, gaudere sanguine alterno, Bella gerere, gerendaq; liberis tradere: cum inter se etiam mutis ac feris Pax sit? Epistolâ 95. in mediò.* Il est donc plus juste, & mieux seant à un bon Roy, d'êtr irrité que d'affaillir sans cause, afin que justement il puisse faire ce que de soi ne porte qu'injustice :

stice :

stice : etant que de faire gverre
 est plus brutal que non pas hu-
 main, & que l' Effusion du Sang
 est un desvoyement des Loix de
 Nature. dit Harald, Prince ainé
 de Svenon Roy Danois. voyez
 Mr. François de Belle-Forest, dans
 ses Harangues Militaires, Tome
 Second, p. m. 1534. Sed Rationem
 Statûs, magnetem illum Politicum, at-
 tractivâ Virtute præditum, qui furio-
 sæ habendi Cupidini, & in explebili
 ambitioni Originem debet, Lernam
 horum Malorum esse, statumque ali-
 quem Naturæ ingratum introduxisse,
 quidam putant. Quos inter Ferdinand.
 ab Efferen sese explicat sequentibus :
 Cum superbus Lucifer in ipsis cælis, pri-
 mum Bellum adversus Creatorem suum
 susciperet, causam moventem habuit Ra-
 tionem Statûs, ut sedem suam altissimo
 adæquaret, vel præferret &c. In humanis,
 primi Belli causa, ratio status fuit, quod
 Cain videns Sacrificium Fratris DEO
 gratum,

gratum, ne ille in Statu Sibi præferetur,
 & ipse solus dominaretur, Abelem occidit,
 adeoq; profugus primus Civitatem Mun-
 di in falsâ Ratione Satus fundavit. de
 Ratione Status. Lib. 5. Punct. 1. p. m.
 436. & seqq. Indè Monarchiæ tot mu-
 tationibus & agitationibus obnoxia
 fuerunt, & ab unâ gente transit im-
 perium in aliam, allegantes; rationem
 status, ut suum quilibet conservaret
 statum, & in immensum amplificaret,
 quam ob causam flevisse fertur Alexan-
 der quod non plures existerent mun-
 di, quos sub jugum suum mittere
 posset. Hinc Bella suscepta, hinc alie-
 na, sub quovis invaserunt prætextu.
 Sed Teste Senecâ in eo non consistit
 vera Magnitudo, Nec quicquam enim
 Magnum nisi quod & placidum de Irâ
 Lib. 1. fin.

Appositè hanc in Partem Philoso-
 phatur Romanæ Eloquentiæ Parens:
 Natura non patitur, ut aliorum Spoliis
 nostras Facultates, Copias, Opes, augea-
 mus. Multò magis est secundùm Natu-
 ram Celsitas animi, & Magnitudo, itemq;

Comitas, Justitia, Liberalitas, quàm Voluptas, quàm Vita, quàm Delicia, quæ quidem contemnere, & pro nihilo ducere, comparantem cum Utilitate communi, magni animi, & excelsi est. Detrahere autem alteri sui Commodi Causâ, magis est contra Naturam, quàm Mors, quàm Dolor, quàm cætera generis ejusdem itemq; magis est secundum Naturam, pro omnibus Gentibus si fieri possit, conservandis, aut juvandis maximos Labores, molestiasq; suscipere de Offic. Lib. 3. Circ. med. Oleum autem & operam Optimus quicumque fuerit Statista & Religiosissimus etiam Moralista perderet, si tollere Bella, & Pacificum formare statum conaretur, quia tot seculis illa invaluere mala, & Ratio Statûs, & Regio, hodiè agitent & commoveant Orbem Politicum imperantem. Vid. Auct. Trutin Stat. Polit. Christ. 1687. edit. Membr. 1. §. 2. p. m. II. Hanc enim Palmam jam in aulis obtinuisse Auctor est. Mr. le Duc de Rohan, dum Principes inquit subditis suis imperant, Ratio Status autem multo majoribus. in Tru-
tin

tin. Statûs Europa. Part. I. Disc. Prelim.
 Quin imo particularia jam Jura oc-
 casione Bellorum introducta sunt, &
 justa appellari cæperunt. *Discreta*
gentes, Regna condita, Dominia distin-
cta, agris termini positi, ædificia collo-
cata, commercium, Emptiones, Vendi-
tiones, locationes, Conductiones, Obliga-
tiones, servitutes instituta &c. L. 5. ff.
de I. & I. Horum itaque si quieta Pos-
 sessio turbetur, sic justo Domino ea
 conservandi, retinendi ac Jus suum
 per sequendi Facultatem Natura de-
 dit *arg. L. 3. §. 2. ff. de Bonor. Possess.* Ex-
 cusabiliores ergò pro Bellò defensi-
 vò militabunt Rationes, quia, cùm
 homo, subsidiis quibus ad sustentan-
 dam vitam multò sudore, multò San-
 guine partis rere non possit, si pri-
 vandum se iis videat, de vitâ tandem
 ipsâ, quâ cum Patriâ, nihil in hoc
 mundò habet carius, actum esse judi-
 cabit: Certè ordinaria Charitas inci-
 piet à se ipsâ, & adversus injustum &
 importunum *Invasorem Naturalis Ratio*
dictabit se defendere, L. 4. ff. ad L.

A s

aqui-

aquiliam. Cum unum quodque animal simul ac nascatur, sibi concilietur. *Generi animantium omni est à Naturâ tributum, ut se Vitam Corpusque tueatur, declinetq; ea, quæ nocitura videantur.* Cic. 1. *Officior.* Indè homines plurimi ut præoccuparent Spolia sibi intentata, primò vicos, postea Pagos, tandem Civitates, postremò Regna condiderunt, ut Commoda sua eò melius promoverent, Incommoda averterent, & quibus medendis, cum singuli non sufficerent, præstarent conjunctim. Notum enim est & Tauros instante Lupò, conjunctis pugnare viribus. Quam Naturalem Defensionem à nullò quoque Principe tolli posse tractat. *Dn. Ertl. in Palestrâ aulico-Juridicâ Exercit. 4.* Sed potius Naturali & licitæ huic Defensionem, & Jus Canonicum & Jus Civile postea Robur addiderunt. *Justum enim pronuntiat Bellum, quod de rebus repetendis, aut propulsandorum hostium causâ geritur. X. Causa 23. Quæst. 2. Can. 1.* Sic quoque statuere Impp. Dioclet. & Maxim. *Re-
ctè*

Etè possidenti ad defendendam Possessionem, quam sine vitio tenebat, inculpata Tutela Moderatione illatam vim propulsare licet. L. 1. Cod. Unde vi & Imperator Gordianus: Si quis Percussorem ad se venientem Gladiò repulerit: non ut homicida tenetur: quia Defensor propriæ Salutis in nullò peccasse videtur. L. 3. Cod. ad L. Cornel. de Sicariis. vim vi repellere licet. L. 12. §. 1. ff. Quod metus caus. gest. Id jus comparatur Naturâ, arma armis repellere licet L. 1. §. 27. ff. de vi, & de vi armatâ, e Livio Lib. 42. Cap. 41. in Resp. Regis Persei. Et beatus Dn. PESCHWITZ, Vir de Patriâ & re literariâ optimè meritus & desideratus, Bellum, inquit, quod injustâ Defensione consistit, Jure Naturæ (cui parere omnibus convenit) non solummodo licitum & permissum, sed & maxime necessarium est, ad Conservationem & Incolumitatem Rei humanae Tract. de Repressal. cap. 2. num. 8. Besoldus Lib. 2. Cap. 7. num. 22. v. 4. Itaque pro aris & focis adversus Invasorem pugnandum est, si aliter integri esse non possint.
Nam

Nam justum est Bellum quibus est necessarium, & pia arma, quibus nulla nisi in armis spes relinquitur, Samnitum inquit Imperator Pontius apud *Livium Lib. 9. Cap. 1.* (Utrum autem Jure Divinô Bella sint licita vid. *Grot. de I. B. & P. Lib. 1. Cap. 2. à §. 5. usq. ad 10.*) Posito itaque ex adductis, Armis tanquam instrumentis, finem, hoc est Pacem, obtineri posse, attamen judiciô Dn. de la Mothe *d. l.* Pax Bello præstabilior, cum nulla sit bello salus, contra

Pax optima Rerum,
 quas homini novisse datum est, Pax
 una Triumphis
 Innumeris potior, Pax custodire Salutem

Et Cives æquare potens, revocetur
 in arces.

C. Silius Italicus de Bellô punico secundo Lib. XI, v. 594.

Ipsè Servator noster, omnis Charitatis Magister, Sub Augustô Tempore Pacis, angelicis annuntiantibus Choris pacem, natus, Beatos appellat pacificos *Matth. 5.* Tempore Pacis floret Respublica.

publica. *Comineus Comment. Lib. 1. C. 3.*
Gail. de Pace publ. Cap. 1. num. 4. Aſt Bel-
 lum eſt res Sæva, Cumulus Injuriarum
 ac Insolentiarum, Inſinitorumque Ma-
 lorum Scaturigo 'peſtifera. *Grotius de*
J. B. & P. Lib. 2 Cap. 24. S. 10. & adver-
 ſus alterutros operatur dolores *Nov. 85.*
pr. & *Richter Axiomate Polit. 205.* do-
 nec exhaustâ utrâq; belligerente Parte
 pauperies Pacem extorqueat. Vid. *Klo-*
ckius de ærariô Lib. 1. Cap. 4. fol. 81. n. 30.
 Non enim omnes Provinciæ pauco-
 rum annorum Spatiô, priſtino reſtitu-
 untur Flori, quàm quidem Brabantia
 & quædam partes Hungariæ. Multæ
 Provinciæ deploranda ad huc Martis
 indigitant veſtigia.

Friede aber ernehret /

Unfriede verzehret.

Vid. *Lehmann im Politischen Blu-*
men-Garten Tit. vom Frieden. n. 20.
Herrn Keinkings Bibliſche Policen
im 2. Buche. Axiom. 107. *Draudius in*
denen Fürſtlichen Tiſch-Reden im 1.
Theil das 100. Capitel von Friede
und Kriegen großer Herren. Dn. Lau-
terbeck

terbeck im Regentenbuch im 6. Capitel des 2. Buches.

Bellum itaque si suscipiendum, non nisi justissimam causam. *Alberic. Gentil. de Jur. Belli Lib. 1. Cap. 7. p. m. 55.* & inevitabilem præsupponat necessitatem, qualia sunt Defensiva, aut illa certamina, quæ securam aliquam stabilire Pacem conantur, non autem quæ prædæ vel Gloriæ causâ geruntur. Obtentâ Pace, Bella non ulterius fovenda. Hâc de materiâ, notatu dignissima fecit verba. *Rodolphus Winwood Ordinarius Magnæ-Britanniæ Regis Legatus in ordinum Confessu, qui Consilium status appellatur, his Orationem fermè concludens verbis: Hac fiducia erigit animos, hac vires secundas subministrat. Causa melior pulcherrimum augurium est, ad benè de victoriâ sperandum. Sed nisi moderando felicitatis vestra propitietis Ultricem Insolentia ac superbia Nemesis, quantò celsius sublatis estis, tanto gravius corruetis. DEUS impia Bella, favore suò non secundat. Vid. Dominic. Baudium de Induciis Belli Belgici Lib. 3. p. m. 156.*

Das

Das ist Weißheit/das man nicht sehe/
 Was einem für den Füßen stehe/
 Sondern was künfftig ist hernach/
 Was für Ausgang folg in der Sach.
 Den Krieg sol man allein anfangen
 Frieden zu schützen oder zu erlangen
 Nicht das man ohne all' Ursach/
 Sich und andern Unruhe mach.

*Vid. Wunderbahre Hoffhaltung L.3.
 Cap.10. fin. Si enim intelligerent Princi-
 pes & Megistanes quantum Malorum Cu-
 mulum & sibi & suis Domibus illò Die
 attraherent, quò Die Bella suscipiunt!
 Crediderim imò affirmare ausim fore, ut
 non solùm à suscipiendis illis supersede-
 rent; sed ne Familiarium quidem ullum
 illorum meminisse paterentur; Aut si
 quis contrarium svaderet, ut Hostem tra-
 ctarent summò jure Capitalem. Ast qui
 Pacis conservandæ Principi auctores sunt,
 maximâ Benevolentia affiendi. Gve-
 varra in Horolog. Princip. Lib.3. Cap.14.
 p.m. 494. tum & cap.15. & 16. Sed quia
 non omnes homines Christiani sunt,
 & illi qui sunt, seu beatissimò hoc
 no-*

nomine gloriantur quidem, Christianè
tamen non vivunt. *Grot. de I. B. & P.*
Lib. 1. Cap. 2. §. 8. num. 1. Indè approbo
mentem *Lottini* qui ait: *Ogni Stato*
dee haver Desiderio di PACE, e
farne con l' Opere ma con tutto ciò,
ne gli APPARATI MILI-
TARI, percioche la Pace non ar-
mata, è debole. Auvedimento Civ.
190.

In Pace ut Sapiens aptabit idonea Belli.
Horat. Sermon. Lib. 2. Satyra 2. fin.

Demonstratur id Emblemate quo-
dam in Aulâ magnâ curiæ Norimber-
gensis, depictâ vulpe, & Aprò denti-
bus armatô, sub eadem arbore stan-
tibus, additô Lemmate: *In PACE quæ*
sunt BELLI.

Splendissima sunt verba, quibus
amplum illud, & omni apparatu bel-
licô, & Mari & terrâ idoneô, instru-
ctissimum Reipubl. Venetiarum re-
fulget Armamentarium: *Felix Civitas,*
quæ PACIS Tempore de BELLO cogitat.
Locce-

Loccenius *in not. Polit. ad Nep. Epam.*
cap. 5. Quæ Spatiosa Respubl. circa
 hanc Materiam laudatur taliter: *Bel*
titulo conseruano i Signori Venetiani,
 PAX TIBI EVANGELISTA MEUS;
ma è Pace risentita, quando altri
procurano di far la guerriera. Vid.
Il Principe del Signor Capaccio
Auvertimento. 168. p. m. 369. fine.
 In ipsâ igitur PACE Princeps eam
 habeat Rei militaris Curam, ut in ipsô
 BELLO, mediusq; inter fulgentes
 ære catervas, de PACE cogitet sem-
 per, in PACE verò de BELLO. *vid.*
Institut. Regis & Regni ad Cerdam Me-
dimna Celi Ducem. Lib. 2. p. m. 40. His
 Artibus Nationem quandam moder-
 nô Sæculô summoperè deditam esse,
 refert *Dr. Oomius.* Van den Aanbes-
 ginne van hare Monarchie hebbense
 een Lust gehad tot de Wapenen/
 Sels van hare wiege af Drinckense
 in de Militaire Discipline, en schynen
 onder de Wapenen/ en by na met
 de Wapenen geboren/ welcke sy oock
 B selfs

selfs niet te Huis / of in Breede
neder legen / Sy zyn uit het Ge-
schlechte van die Menschen / welcken
Philippus Macedo eertyds heeft ge-
segd den Dorlog Breede / enden
Breede Dorlog te zyn. In de
Wonderen des Alderhoogsten uit-
gevoerd door syn Koninklycke Hoog-
heit Willem de Deerde Koning van
Engelland 1. Deel s. 3. num. 3. p. m.
26. Eleganter rem illam nobilis iste
Gallus illustrat sequentibus: Quand
le tems est calme, c' est alors,
que le Sage Pilote redoute le
changement: de même quand
tuotes choses sont paisibles en l'
Estat que pourroit-on faire
mieux, que de considerer qu'
il faudroit bien peu de chose
pour troubler, & inter rompre
c. Repos? &c. Les Princes peu-
vent donc imiter un bon Nau-
tonier, lesquels tandis queson
Vais-

Vaifseau est au Port, se pourvoit des Choses necessaires contre la Tempête, qui peut survenir, afin que icelle venant, il ait moins Occasion de s' étonner.

Mr. de Marnix dans les *Maximes d' Etat*, Sect. 8. Resolut. 24.

Et licet Viribus non indigeat Princeps adversus Leones & Lupos rapaces externos, certè carcinomata & Draco-nes in Sinu Fovere potest, qui truculentas Belli flammæ evomere, Oleta comburere, atque Oleo isto ignes suos alere possunt, difficili Negotio extinguendos. Hæc de Causâ in Ducariò Reipubl. Venetiarum propter Ducis sedem, armorum conservatur apparatus, ob eam Rem à Majoribus ordinatus, ut facilè coercerentur, atq; opprimerentur, si qui contra Reipubl. fierent domestici insultus, qualis fuit Conspiratio Bajamontis Theupuli, in Ducem Petrum Gradonicum An. 1290. Cujus Ducarium ille inva-
B 2
dere,

dere, Ducem perimere, auxiliô Plebis Patricios comprehendere, & Tyrannidem introducere molitus. *Donat. Fanott. de Republ. Venetor. p. m. 259. & 260.* Hâc de Causâ Portugallia jam Palmam reddit ambiguam Hispaniæ, à quâ recessit, ob deficientem in Castellô S. Joh. Militem, quod adversus motus frœnum præstitit. *Vid. Becmanni Hist. Orbis Cap. 6. Sect. 1. §. 1. num. 3.* Hâc de Causâ Burdigala *ibid. §. 2. num. 8. p. m. 171.* & Rupella celebres Galliæ Portus Obsessi. Occasione cujus Rochelle *Minister. Cardin. Richelii & Mazarin.* indigitat: Principem æquè ad BELLUM quàm ad PACEM instructum esse debere cùm nihil damnosius, quàm ad Subditorum Rebellionem connivere. *Lib. 4. Cap. 23. in Reminisc. Polit. p. m. 281.* *SIRE dit Mr. le Cardinal de Richelieu.* J'ay remarqué quatre Causes Principales qui donnent de la Languer & de la foiblesse à cet État. — La troisieme, le Défaut de troupes

pes agverries, qui sont d'ordinaire Surpied, pour s'opposer aux Entreprises, qui se font contre Vôtre service. Ils peuvent empescher des Revoltes & les gverres Civiles, qui reduissent Vôtre Majesté dans l'impuissance de rien entreprendre au dehors, & donnent moyen aux Grands de partager avec vous l'autorité, qui n'appartient legitiment qu'à vôtre Sceptre. *Vid. Les Sentimens Illustres de quelques Grands Hommes d'Etat. Paris edit. p.m. 4. §. 5.* Itaque cum Valemus, cavendum est ne in morbum, cum in Pace vivimus, prævidendum est, ne in Hostem incidamus; Quippe tum maximè insidiatur Hostis, cum supini in Otiò dormimus & securi in Pace vivimus. Ergò Pacis Tempore de hoste & Marte cogitan-

dum. Tympius in aureo speculò Principum Part. prior. Sign. 21. à Collibus in Principe Cap. IX. & in Addit. Init. Le Bleu Instruct. futur. Consiliarii, Disp. 3. cap. 17. Arumæus de Jure publ. Vol. 1. Discurs. 23. Thes. 3. fin. & Thes. 7. Init. lin. 22. Besoldus Politicor. Lib. 2. Cap. 7. §. 1. num. 1. & 2. Mr. Melliet dans les Discours Politiques & Militaires Sur Tacite, Livre 7. Disc. 12. qui elegans Philopœmenis adducit Exemplum, quò de Livius Lib. 35. Cap. 28. Init. fol. m. 426. Sic ait: Philopœmen, non BELLI tantum temporibus, sed etiam in PACE, ad id maximè animum exercuerat &c. Specialiter præter cæteros hæc tractat Althusius in Polit. Method. Cap. 34. Car, il y a toujourns du Danger à laisser long Têms un Etat sans armes une Paix des armée est foible. Le Roy reserva les Places des frontieres qui demeurerent toujourns fortifiees des gardes Ordinaires. Il ne se faut point laisser

laisser endormir en la douceur
d'un long Repos pour ne veiller
à sa Seureté. L'Empereur Con-
stantin le grand estimant qu' il
ne pouvoit être mieux asseuré
que par la Paix qu' il avoit ac-
quis en son Empire, cassa les
Garnisons de ses villes des fron-
tieres, lesquelles incontinent se
virent abandonnées à la Discre-
tion de leurs ennemis. Il est
vray qu' en pleine Paix l' on
peut sauver la Depence des le-
gionnaires, qui sont inutiles en
un Etat paisible, & dont les
Romains n' ont introduit l' usage
que pour s' opposer prompte-
ment aux revoltes & Seditious
des Provinces nouvellement jo-
intes & acquises à l' Empire &c.
Vid. P. Matthieu dans l' Histoire

in.
in
Le
3.
1.
nit.
7.
les
sur
ans
m,
fol.
LI
E,
&c.
tat
34.
ger
ans
est
ces
ent
des
int
ser

*de France Tom. I. Liv. I. la cin-
 quieme Narration p. m. 154. Et hæc
 est Ratio quare prima illa Assyriorum
 Monarchia tot duraverit Seculis, quia
 perpetuò & in procinctu paratò præ-
 diti erant Monarchæ Milite benè
 exercitatò, donec latitans hætenus
 Imperantium Mollities, Cometa ille
 Regnorum exitialis, conspicua redde-
 retur, ac Subditorum abalienaret ani-
 mos. Sardanapalus nihilominus para-
 tis & exercitatis instructus viribus, tri-
 bus Victor præliis Arbacem Hostem
 superavit, sed Palmam non obtinuit;
 accedente paulatim divinò Numine
 ad Destructionem effœminati illius,
 Regis qui locò Sceptri inæstimabilis
 Terrarum Brabei, Rhombum tracta-
 bat spurcissimum, immemor planè,
 quantò fortunâ præstaret, tantò & vir-
 tute reliquos mortales antecellere se
 debuisse, quia*

componitur Orbis

*Regis ad Exemplum: nec sic inflectere
 Sensus*

Huma-

Humanos Edicta valent, quàm vita regentis.

Mobile mutatur semper cum Principe Vulgus.

Claudian. Panegy. in IV. Consulat Honorii v. 30. Imperator autem tam adversus voluptates, quàm Hostem armatus sit oportet. Gustmeierus in Feciali Germanicò Lib. 2. Cap. 6. §. 6. p. m. 272.

Sed arctissima circa Præfidiarios hos Milites & Populum in Pace degentem adhibenda est, cura atque vigilantia (1) Ne præfecti eorum nimiâ præpollent Potentiâ. (2) ne coadunatis Cohortibus sæpè conveniant, & numerosis Excubias præstent Turmis. (3) Ne stipendiis fruantur otiosi. Hoc ut evitetur sequentia Loccenii adjiciam Consilia: Occupandum vulgus Operum publicorum Exstructione, Urbium vel Instauratione vel Munitione, viarum equatione, Terra, & ipsorum animorum Cultu: aliis honestis Negotiis ac Muniis, pro Ingeniorum ac Personarum conditione. Mercenarii & alienigenæ Milites, solutò ipsis in Tempore stipendiò ad alia Bella

externa, vel ad suos, vel in Colonias dimittendi sunt, sed Carptim & per Partes, Majoris securitatis Causâ. Subsidiarius & Domesticus Miles per Provincias spargendus, & ad locorum limitaneorum Custodiam mittendus: ne vitis & viribus misceatur, turbandisq; Rebus Fiduciâ Multitudinis sudeat: si factiosi quidam ad grassandi & latrocinandi Societatem coeant, dispositis per Oportuna loca Stationibus, ad Exemplum Augusti cohibendi sunt, viaque Prædonibus purganda &c. De Republ. Ordinandâ Lib. 4. Cap. 16. circ. fin. Si itaque Status aliquis vel Milite præfidiariô tempore Pacis sufficienter instructus, vel Naturali Zonæ Benignitate, Populô abundet, sic ejusmodi operationibus, illi, qui Reipublicæ moderantur Habenas, tumultus antevertere, aut obicem illis ponere, salutaremq; stabilire Pacem asseverunt. Felicior exstitisset Res Romana, si deletâ Carthagine, ad Occupationes hujus generis adhibita fuisset Militia, ferocitate non dum depositâ. Les Svisses pour la Solde laissent faire

faire des Levées chez eux, & par ce moyen ils déchargent leur Pais sterile d'une trop grande abondance de Peuple, & des plus Remuans qui le composent.

Mr. de la Mothe Tom. 2. Lettre 40. du Gouvernement Politique fol.

m. 1058. Rati, melius esse in Tempore prævenire, quàm post vulneratam causam remedium quærere L. fin.

Cod. In quib. Caus. in Integr. restitut necess. Hæc & similia Consilia variant in applicatione, pro ut Status alius est Monarchicus vel Aristocraticus. &c. Monarchia pro Ratione Status finali habet, Amplitudinem & Augmentationem Imperii, Aristocratia verò, parta tuetur &c. Quas Rationes Status colligendo operam utilem impendit. Dn. Widemannus *in Manuduct. ad Potentissimos Status Europæ.* Lucas de Linda, Septalius, cui annotationes adjunxit Joh. Garmers. Tum de Ratione Status scripsere, Zuccoli, Conringius,

ringius, Boterus, Chiaramonti *della Ragione di Stato*, Hippolithus à Lapidè, contra quem Scripsit Joannes Slu-
 terus. *Astrolabio di Stato*, di Raffaele dalla Torre. Ferdinandus ab Efferen. *Il Seminario de' Governi di Stato & di Guerra* di Girolamo Frachetta, Mr. le Duc de Rohan in *Trutinâ Statuum Europæ & alii*. Variante itaque Reipubl. Statu & Formâ, variabit etiam Consilium ad reddendum in Pace Negotium aliquod, ne Populus Imperio se immisceat, aut turbas excitet, sed ut Pace ex optatâ ulterius frui liceat. Appositè hanc in rem distingvit providentissimus iste Politicus sequentibus:
Al che possiamo rispondere distinguendo, ochè i Principi sono intermine di volere acquistare o di voler mantenere l' aquistato; se di voler acquistare, alhora è necessario tener il Populo in Essercitii feroci,

roci, accioche non perda il Vigore,
e s' auviliscano. Non è però Ma-
raviglia se Tarquinio Prisco c' in-
segna di Mantenero il Popolo in
Operationi feroci, non havendo i
Romani altro fine allhora, che d'
aggrandire l' Imperio. Ma se il
Prencipe non si cura d' augmen-
tare con nuovi acquisti, e non ha
tanto timore de' nemici esterni,
quanto de gli Anici interni, dee
lassar il Popolo immerso nell'
OTIO NEGOTIOSO, *di*
Fabriche, di Spettacoli, e di simile
Cose &c. &c. Vid. Discorsi So-
pra Tacito del Malvezzi Discorso
decimo sesto. p. m. 127. Hæc dum-
modo obseruentur, non est, quod Tho-
lozanus autumet: omnem subditis ar-
morum usum adimendum esse, quia
Arma sint instrumenta Rebellionum,
& armatos tempore Pacis inermes op-
prime-

primere. Quibus si careant, facilius
iis imperari posse &c. *de Republ. Lib. 23.*
cap. 9. §. 6. Levioris quoque sunt Pon-
deris, quod *Lipsius* afferat imminere
Regi à subditis Periculum, si Eos ar-
met, non in fide, non in officiò man-
suros, sed aliquid fortasse adversus Ma-
jestatem summi Imperii ausuros. Mi-
nimè hæc metuenda Principi, si Subdi-
tos suos ad Exemplum Eberhardi Glo-
riosissimi Ducis Württembergensis Pa-
ternò & beneficò regat imperiò, Etsi
nihilominus illud metuendum, sic in
tempore, præfidiariò & Mercenariò
Stipatus sit Milite. Scuto quidem plebi
magis, quàm Gladio opus est. *Livius*
Lib. 3. cap. 53. Si autem Arma & Ar-
morum Exercitium de Civibus tollere
Princeps velit, verendum est, ne Pax
otiosa, aut tumultus excitet, inter illos
aut frangat, enervet ac eviret animos, &
Luxum Virtuti subroget. His consequens
est, necessariam Belli Meditationem, usum-
que Armorum etiam in Pace esse: Et
Principem sine Bellò quidem; nunquàm
sine Armis esse debere. *Forstnerus ad Ta-*
cit.

cit. Annal. Lib. 13. cap. 35. p. m. 309. 310.
 Quâ ratione Exercitium illud Armo-
 rum, vel introducendam vel urgen-
 dum, olim Illustr. Fredro, hoc notatu
 dignissimô demonstrat Consiliô: Non
 diutinam imò pacem nullam habebit,
 cui in Pace Meditatio Belli tædiosa est.
Quare ne torpescat per inertiam Virtus,
sint Peditum Legiones, tum Equitum ha-
statorum Turma, quæ Exercitus faciant
Nomen, castra metatura, VELUT pro Se-
curitate Limitum & Regionis, sed VERI-
LIS pro condiscendo usu Belli, & continuâ
Meditatione Castrorum, hoc velut Semi-
narium Militiæ instauraturus Princeps.
Sint item certis anni temporibus, adhibi-
tis gnaris Belli Præfectis, qui habiliores
Armis exerceant, ut velut Tela aut Arma
Sepositi in Parte, prompti Bello & Occasio-
nibus habeantur; Qui secus otiosam amat
Pacem feriatus, odit potius illam, & veri-
us amat Bellum, imò sponte periculum sibi
accersit, inertem Belli & imparatum se
invadendi occasionem daturus, si præser-
tim Vicinos Principes habeat in sua inten-
tos & captandis rerum momentis promptos
 &c.

Ec. Peristromate xi. p.m. 345. Quibus id
 ex Votò succedere solet, dum animad-
 vertunt in Vicinis Agris, Populū in ne-
 ctaream Pacis Dulcedinem immersum,
 Spiritus Martiales exhalare, illosque
 tandem evanescere. Metuebant id
 Belgæ, Natio Strenua, Tempore In-
 duciarum, de quibus differit Dn. Bec-
 mann. *Polit. Parall. Cap. 23. §. 5.* Ast ma-
 la econtrariò est Turcici Imperii Ra-
 tio Status: Consilia agitare, non tam
 Pacis, quàm Belli, nunquam à Bello
 cessare & *Vid. Crescentii Artes recondi-
 te Regendi & Dominandi. Part. 6. Cap. 2.
 p. m. 44.* Ad quæ Consilia *Mr. de la
 Mothe* ejusmodi fovet Sententiam
*Il faut pourtant reconnoitre avec
 Aristoté (Videatur Lib. 2. Polit. cap.
 9. & Lib. 7. cap. 14. in medio)*
*que les Etats qui ont été trop Guer-
 rieres, comme celui de Sparte &
 de Crete, ont eu le Defaut de ne se
 pouvoir maintenir pendant le Re-
 pos de la Paix; & que ces même*
 Ro-

Romains furent fort redevables à Numa, qui sceut accommoder leur gouvernement, à l'un & à l'autre têmes de Paix & de guerre. Rien n'empesche nos Monarques Chre- tiens de suivre un si bell Exemple. Dieu de Paix, qu' ils adorent, s'est fait aussi nommer le Dieu des Armees &c. Nos Princes doivent être tres-soigneux de leur Milice quelque Inclination qu' ils aient à la Paix; sçavoir parfaitement le Metier de la guerre, s' ils veulent jouir d' une solide Repos; & tenir toujours leurs armes prêtes, tant pour attaquer, que pour se defendre, selon que les Occasions se presentent de le faire, ou que la Necessité de leur affaires les y peut contraindre. de l' Instruction de Monseigneur le Dauphin p.

id
d-
e-
n,
ue
id
n-
c-
a-
a-
m
lo
li-
2.
la
m
ec
p.
)
r-
g
se
e-
ne
o-

m. 30. His proindè binis veluti Polis
innititur, aut Axe geminò vertitur
Regni cujusvis vel Salus ac Incremen-
tum, vel Interitus atque Ruina, si aut
in Pace, Rei Militaris curam abjicia-
mus, aut si omnem Salutem inferrò
ponamus. *Seneca in Herc. furent. Act.*
2. v. 137. & Pacis Stabilimenta negli-
gentur *conf. statera Belli & Pacis Bruxell.*
edit. 1684. C' est donc l' Impor-
tance de Sçavoir faire la gverre
pour obtenir la Paix, de ne des
armer jamais que de bonne Sor-
te, non plus que le Spartiates,
chez qui pour cela venus même,
etoit representée toute armée;
& d' imiter les, Romains qui
Sçeurent si bien ménager l' un
& l' autre têmes Pacifique & Mi-
litaire, qu' ils furent en admi-
ration à toute la Terre, dont ils
ne firent presque qu' un Empire.
Mr. François de la Mothe le
Vayer

Vayer Tom. I. de la Politique du Prince. *Cap. 3. §. 4. p. m. 895.*
 BELLUM & PAX est Materia illa substrata, in quâ omnis Status Regiminis considerandus. Qualis & quàm arduus sit, genuinis illum adumbravit Coloribus prudentissimus *Lipsius Quid Majus*, inquit, *inter homines, quàm præesse LEGES & jussa ponere, Maria, Terras, PACEM, BELLA moderari &c. &c.* Vid. ejus *Præf. in Civil. Doctr.* Quantò autem Major Corona h.e. amplior Regionis ambitus, tantò majus Capiti Decus, sed majus etiam ponderosum: Ita ut hujus Oneris pondere, nimiùm gravati Optimi Principes, suâ Sponte exantlatis Imperii Laboribus, Coronam deposuerint. Seculò modernò JOHANNES CASIMIRUS, Gloriosæ Memoræ REX POLONIÆ, suò Exemplò, & adductis id probat rationibus: *Czyje sie przynym Laty i pras cami czestych Dbozow / i Konsule / i Slaboscia zdrowia tak nawatlonym / ze Satygi / Ktorey tak wielkiego Panstwa /*

olis
ur
en-
aut
ia-
rrò
Act.
gli-
ell.
or-
re
les
or-
es,
ne,
e;
qui
un
Mi-
ni-
ils
re.
le
yer

Państwa/ Rzad potrzebuje/ znosić daley nie Moze. Zaczyn niechce Regnando Rempublicam, zawodzić/ i zmiłości szercy Ku WM. to co widzi u Ludzi charissimum darujac/ Rzecz pospolita in plenissimò Jure zostawic umyslil do Obrania sobie takiemu Ciezarowi zdolnego Pána &c. Et Seculò præteritò, Eadem ductus Ratione CAROLUS V. Romanorum olim Imperator semper Augustus Imperii sese abdicavit diademate; Quò de inter alia & hæcce traditur Relatio: Da er willens war die Last und Beschwerung des Regiments von sich zu legen/ und dasselbe zu übergeben/ waren etliche/ die ihm riechten/ er solte die Kaysersliche Würde / biß in den Tod behalten/ und im Fall ers nicht alles selber verrichten könte/ so sollte er die Rächte solches bestellen lassen. Aber hierauff gab er die ernste Antwort: Ich weiß wie schwer und saur es mich ankommen sey / daß Regiment zu führen/ viel schwehrender würde es nun meinen Rächten fürfallen.

Vid.

Vid. Dresserus in *Isagoge Histor. f. m. 691.*
 conferatur Sleidanus *Commentar. de*
Stat. Religion. & Reipubl. ad annum 1556.
Lib. 26. in fine.

Intolerabilius autem hoc Imperii
 foret Onus, ut nec Colosseï suffice-
 rent humeri sustinendo Reipublicæ
 cujusvis Sphæram, nisi *Summa ejus*
Tutio essent LEGES & ARMA, alterum
alterius auxiliò semper eget, & tam Mili-
taris Res, Legibus in tuto collocata est,
quàm ipse LEGES ARMORUM Presi-
diò servata sunt. de Just. Cod. Confirm.
Pr. Leges autem istæ per Sapientiam
sint benè inventæ, & tum per Civilem
Potentiam benè custoditæ Illustr. Ægid.
Roman. de Regim Princip. Lib. 3. Part. 2.
cap. 1. Vel etiam ut acutissimus iste
sentit, Politicus: Præcipua Fundamenta,
quibus Imperia, cum nuper, tum olim
parta continentur, sunt Bonæ LEGES
& bona ARMA. Machiavellus de
Principe cap. 12. §. 2. Leges autem alias
ad PACIS, alias ad BELLI Negotia
ferendas esse tractat Conring in Ani-
madversion. Polit. ad l. c. Ingeniosè &

stic
 e-
 nis
 dzi
 ecz
 vic
 nu
 Se-
 io-
 im
 erii
 de
 io:
 Be-
 sich
 en/
 olte
 den
 icht
 lste
 ten.
 int.
 aur
 egis
 ür.
 ten.
 Vid.

prudenter hâc de re Boterus. *La Prudenza, inquit, e 'l Valore, sono due Piliastri, su i quali si deve fondare ogni Governo. La Prudenza serve al Prencipe d' occhio, e 'l Valore di Mano. La Prudenza somministra il Consiglio, e 'l Valore le Forze; quella commanda, questo eseguisse; della Ragion di Stato. lib. 2. p. m. 46. Executio autem Consiliorum æquè necessaria, ac Inventio, quia in Vanum consulitur, nisi essent, qui Manum Operi admoveant. Minister. Richel & Mazarin. Cardin. ad annum 1625. §. 3. p. m. 63. in Polit. Reminix. LEGES VIS comitetur, cui recalcitrare non possunt. Zinanus de Ration. Optimè Imperandi, Lib. 8. cap. 4. LEGES & LEGIONES duo sunt mundi Brachia. Leges tempore Pacis dextrum, Legiones sinistrum mundi Cornu tenent. Vid. Oldenburger de Rebus publ. turbidis in tranquillum Statum reducend. in eoq; conservand. LEGES &*

& ARMA Rempublicam velut Atlas
 Olympum sustinet. Dn. von Einstedel
de Regalib. Cap. 2. n. 36. Quorum cal-
 culo subscribens *Casspar Ens* Imperio-
 rum, inquit, & Principatum Co-
 lumnæ, sunt VIRES & CONSILIUM.
Pharos Polit. inu. Ut itaque duo hæc
 Status Fulera, & animo & Oculis ob-
 versarentur FRIDERICO III. Glorio-
 sæ memoriæ Roman Imperat. Sem-
 per Augusto, indè Symboli locò ute-
 batur, Librò apertò, cui cataphracta
 Manus, gladium Vaginâ vacuum ere-
 ctum tenens, manubrium infixerat:
 additò Lemmate: Hic REGIT, ille
 TUETUR. Neugebauer *Symb. Heroic.*
Cent. 1. pm. 25. Memoratu dignum est, Im-
 peratorem illum, tot Palmis Inclytum
 Julium Cæsarem, ab Artis Phidiacæ
 gnaris, non niñ tali Formâ sculpi vo-
 luisse, Manu scilicet alterâ Gladium,
 alterâ verò Librum tenentem, addito:
 Ex *UTROQUE CÆSAR.* conf. ele-
 gans SAVEDRÆ *Symbol. 4.* Hic autem
 Gloriosissimus Imperator suò Exemplò
 adeò Symbolum suum corroboravit,

ut eâdem Triumphali Dexterâ, quâ
 Hostes superavit, Eadem quoque Res
 heroicè à se gestas, Literarum Monu-
 mentis Posteritati consignaverit, Im-
 mortalitatemq; Nominis, cum Stu-
 pore fuerit consecutus. Suffragatur
 iisdem æternitate dignissimis Princi-
 pibus, *LUDOVICUS XIV.* Rex Gal-
 liæ Christianissimus, quò de Lutetiæ
 Parisiorum observavi, in Ponte quo-
 dam le Pont Nôtre Dame dicto,
 cujusvis Gallix Regis Effigiem, addi-
 tis Symbolis, ædificiis infixam fuisse,
 Huic autem *HEROI*, Lemma addi-
 tum: *CONSILIIS ARMISQVE* potens.
 Amœnum sanè fuit Spectaculum cum
 Meleander (Henricus III.) obtentâ,
 Virtute Archombroti de Lycogene,
 (Duc de Guise) Victoriâ, ad Portam
 Urbis pervenisset, in cujus Limine
 sublimem statuerant Pacis Imaginem,
 cujus dexteræ Mars Olivam infere-
 bat, Regemq; alloquitur:

Soliô sublimis avitô
 Tu, Pater, & tantum *LEX* tecum
ARMATA sedebit

quæ

quæ nobis refert Barclaj. *Argenid Lib. 3. p. m. 277.* Et cum Thyestem diu Frater Atreus variis Perivasionibus ad accipienda Regni Diademata permovere conatus esset; Respondit tandem animosè:

*Accipio. Regni Nomen impositi feram.
Sed FURÂ & ARMA servient me-
cum Tibi.*

Seneca in Thyeste. Actu 3. v. 140.

Quemadmodum enim Nauclerus Navim, si *ferrea* Pyxidis nauticæ acus, virtutis *Magneticæ* expers non diriget; Ita nullus Regionem reget, absque divâ illa Prudentiâ, quæ non solis Viribus Felicitatem Principi attribuit, sed quæ *POTENTIÆ PRUDENTIAM* conjungit, quæ Res combinatæ, Robur insuperabile conciliant. Schonhovius *Embl. 71. & 16.* Berneggerus *ad Tacit. Agricol. cap. 39. Quest. 210.* & Virdungus *ad l. c. Agricol. p. m. 235.* Laudabili illud Ingenii acumine proponit *ZAMBELLI. Deve il Prencipe attendere alle LETTE-
C S RE,*

RE, che all' ARMI, ed à queste, dopo quelle, con che farasi conoscere, e letterato, e guerriero, cangiando secondo l' occasioni, i LIBRI in SPADA, la CIVILE in MILITARE, gli Argomenti in Moschettate, e la speculativa in Pratica; sempre Eccellente, nel Campo, e nella Accademia, obedito Ugualmente, e per il VALORE, & per il SAPERE. Globo Celeste e Politico, Parte prima, Stella 20 Consulta seconda, Consigliere primo. Quid quod non alià persuasi Ratione Veteres, Minervam Armatam finxerunt, quàm ut indigitarent, PRUDENTIAM & FORTITUDINEM indissolubili Nexu, subjecto tam Excellenti infinitam esse debere, si & SAGO & TOGA Respublica benè & ad Salutem Populi, sit administranda.

ARTE proindè & MARTE

Respu.

Respublica capeſſenda eſt. Hoc erit
 veriſſimum illud Palladium Trojanum,
 quod Tutelaris Numinis inſtar tam-
 diu ſervabit Statum, quamdiu idem
 illud ſervabunt illi, Qui Clavum Re-
 rumpublicarum gubernant. His enim
 Majestatis inſtructi Præſidiis Princi-
 pes, & Amorem & Metum ſibi para-
 bunt ſubditorum, Famamque apud
 Exteros, imprimis foederatos conſe-
 quentur immortalē, ac hoſtibus
 incutient Terrorem perrennaturum.
 Dilucidè hâc de re HONORIUS ſe-
 quentibus agit Verbis: *Tre ſono i Ca-
 pi principali, ſopra de' quali s' ap-
 poggia tutta la Machina dello Sta-
 to: CONSIGLIO, FORZE, RI-
 PUTATIONE. Queſti medeſimi
 ſono le Parti eſſentiali che formano
 il Prencipe* Chiamo per hora
 CONSIGLIO, quel Lume della
 Ragione, che moſtra al Prencipe
 gl' iſtromenti del Regnare. I quali
 ſono. L' Intelligenza da penetrare
 la

la Natura de' sudditi. La Pru-
denza di dar loro le LEGGI con-
venienti. gl' Ordini di fondar la
MILITIA L' arte d' amministrar
la GVERRA la Industria di man-
tener la PACE &c. &c. Chiamo
FORZE, l' unione di quelle sei
Conditioni, che fanno il Prencipe
potente: e sono, l' habere lo Stato
benevolo, Grande, Antico, unito,
armato & Ricco. Chiamo RITU-
TATIONE quella Fama illustre
Sparsa per gl' altrui Stati; e quel-
la efficace Opinione concetta da gl'
altri Potentati del CONSIGLIO
è FORZE del Prencipe Prax.
Prudent. Polit. Cap. I Consensum
suum declarat Dn. GASTELLI Opi-
nionem fovens talem:

REX Vigil, alma THEMIS, Re-
gnum cum MARTE gubernant.

Es ist gewiß/ daß unter anderen
Mitteln / dadurch ein Reich oder
Fürstenthumb bestehet/ vornehmlich
zwey die anderen allen übertreffen;
das erste ist die Gewalt und würck-
liche Macht des Fürsten/ so in seinem
Kriegesvolck und Bündnissen be-
stehet/das andere ist die Reputation
die Er ihm von aussen zuwege ge-
bracht/welches zuweilen einen schwa-
chen Fürsten/über einen mächtigen er-
hoben/oder ihm den mächtigen gleich
gemachet hat. *in Statu publico Europæ*
Cap. 1. § 2. f. m. 21. Ad eandem tendit
Metam prudentiæ Statisticæ experien-
tissimus Boterus: La Riputazione,
inquit, di un Prencipe e posta nell
Opinione, e nell Concetto, che il
Populo ha di lui, stimando le per
la PACE e per la GVERRA &
con le Maniere CIVILI s' acqui-
starano Fama di Divinità, e non
meno s' in alzano gli Prencipi con
le Vittorie, e co' Trionfi. Oratio
volen-

volendo lodare compitamente Augusto Cesare il fa Eccellente, nell' una, e nell' altera Parte.

Cum tot sustineas, & tanta negotia solus,

Res Italas ARMIS tuteris, moribus ornes,

LEGIBUS emendes. Videatur Horatius. Lib. 2. Epist. 1. init.

Tra i Giudei; sono stati due Re d' incomparabile Riputatione, uno per Arte di GVERRA, che fu David, e l' altero per arte di PACE, che fu Solomone. Et in Roma due Personaggi s' aquistarono Cognomini eminenti, l' uno col Valor dell ARME, che fu Pompeo, detto magno, e l' altro con PRUDENZA CIVILE, che fu Q Fabio Rullo, detto Massimo. Ne si miravigli aleuno, che i Romani HONORASSINO

CON

con maggior Titolo questo che quello; perche è cosa molto più difficile, e piu importante il conservare, che l' ampliare l' Imperio. modò laudatus Boterus nell' aggiunte fatte alla Ragion di Stato, della Riputatione del Prencipe. lib. primo p. m. 84. & 85. Cum itaq; tanta ex LEGIBUS & ARMIS, in principem & concreditum sibi Populum, redundant Beneficia, ejusmodi Principes, qui Rerum Summam his temperant Habentis, & ex meritò & ex Debitò non solùm Magni faciendi, sed ut Heider. loquitur: Regum & Principum Artes duæ sunt. CIVILIS & MILITARIS, quarum alterutrâ qui prestant amandi sunt & honorandi, Qui utraque DEO similes habendi. de Constit. Polit. p. m 6. Cujus in his Terris sunt vicarii, exhibitò enim inquit Gruterus Nobis Principe, exhibuit unâ DEUS expressam sui Imaginem: Ideoque eundem quoque circumdedit Majestate, à divinâ secundâ. Discurs.

*Discurs. Polit. in Tacit. cap. 1. ad Taciti
 Annal. Lib. 13. cap. 6. Tholozanus de
 Republ. Lib. 6. cap. 5. Seu ut Boeclerus
 ait: Majestas est DEI in Regibus Imago.
 Ipse DEUS dat Regibus Regna & regnan-
 di Auctoritatem, Ipse proximum à suò
 Fastigiò Gradum Regibus assignat. &c. In
 Diss. Polit. de Auspiciò Regiò Cap. 2. p. m.
 194. & seqq. Inde Principes agnoscunt
 neminem superiorem nisi DEUM &
 Gladium. Quia par in parem non
 habet Imperium. L. 3. fin. & L. 4. ff.
 de Recept. qui arbitrium receperunt. Et
 controversiæ quæ inter REGES inci-
 dunt Martem habent Arbitrum. Grot.
 de I. B. & P. Proleg. §. 3. Sic lustrando
 Castra Mareschalli de Boufflers, quæ
 anno 1695. ineunte Vere ad Vicum
 Belgem 2. Horis à Civitate Cortryck
 distabant, vidi in quibusdam Tormentis
 Bellicis hocce infusum Effatum:
ULTIMA RATIO REGUM h. e.
 cum svasionibus Princeps ad Scopum
 pervenire se non posse videt, Viam
 aperit Armis, quod absolutam Juris
 persequendi denotat Potestatem, nul-
 lius*

lius Imperiò coactivò impeditam vel re-
 strictam. Vel ut sentit Grotius: *Qui Judi-*
ciis coerceri nequeunt inter illos est bellum
&c. de I. B. & P. Proleg. §. 25. Nam ubi Ju-
dicia deficiunt, incipit bellum. ibid. Lib. 2.
Cap. 1. §. 2. num. 1. Judici enim extra
 Territorium Jus dicenti impune non
 paretur à privatò *L. fin. ff. de Jurisd.*
 multò minus à Rege, qui nullibi agno-
 scit forum soli, sed tantùm forum Poli,
 quia immediatè dependet à DEO. Si
 Lites inter Principes oriantur gladiò
 Sententiam decidunt Definitivam, si
 Mediatoribus, vel aliis modis sopiri ne-
 queant. Sunt tamen quidam Germa-
 niæ Principes, qui Causas suas ad Judi-
 cium Austregarum maluère remittere,
Vid. Dn. Rhetium in Instit. Juris Publ.
Lib. 4. Tit. 2. Dn. Vitriarium Illustrat.
Lib. 4. Tit. 5. Imo soepissimè Principes
 pià hâc ducti ratione, causas quæ inter
 illos intercedunt, ad Judicia devolvere
 solent. Quibusdam germaniæ Prin-
 cipibus licitum est intentatam exci-
 pere actionem, vel in *Aulâ Cæsaris,*
 vel in *Camērâ Imperiali.* Quales sunt
 D Duces

Duces Brunswicenses & Lüneburgen-
ses &c. *Vid. Dn. Vitriarius illustratus Lib.*
4. Tit 2. §. 24. Idque non tantum in
Causis inter Principes, sed sæpè etiam
in Contractibus cum Privatis initis, pa-
tiuntur Principes, ut Fiscus Eorum con-
veniatur. Ex Spontaneâ sci: Juris
submissione, & ad præbendum bonum
subditis Exemplum, ut in promoven-
dâ Justitiâ proniores sint, remoras non
causent, & in Jus vocati libenter se si-
stant. *Conf. Mynsinger in Observ. Im-*
per. Camera. Cent. 5. Obs. 1. num. 2.
Gail. Pract. Observ. Lib. 1. Obs. 1. num.
19. Sic Imperator coram Comite Pa-
latino Rheni. *Vid. Aurea Bulla Caroli*
Quarti Cap. 5. §. 3- Reges Gallix in Par-
liamento Parisiensi, Electores & Duces
Saxonix, coram Scabinis vel Adfesso-
ribus Curiarum Supremarum de Bo-
nis Domanialibus & aliis Ærarii Redi-
tibus conveniuntur. Hâc de re à Div.
Mauritio, Electore & Duce Saxonix
sic constitutum esse legimus: Wir
wollen auch selbst/ von wegen unser
Cammer Gütter/ und anderer Nutzung
vor

vor diesem Ober- Hoff- Gerichte / des
 Rechten warten und verfolgen. So
 und als wir uns von wegen unser Kam-
 mer- Guts und anderer Nutzung zu
 Förderung und Stärcke der Gerechtig-
 keit / vor diesem unsern Ober- Hof- Ge-
 richte / zu rechtfertigen bewilliget. Dar-
 umb setzen / ordnen und wollen wir / daß
 auch alle unsere Grafen / Freyherrn &c.
 vor dieses unser Ober- Hof- Gerichte /
 mögen geladen / und daselbst gerechtfert-
 tiget werden. Vid. in Corpore Jur. Saxon.
 Die Churfürstl. Sächsische Ober-
 Hof- Gerichts- Ordnung zu Leipzig
*de Anno 1549. Rubr. wer vor das Ober-
 Hof- Gerichte mag geladen werden*
fol. 131. Digna enim Vox est Majesta-
te Imperii regnantis LLbus alligatum
se Principem profiteri, adeò de Aucto-
ritate Juris eorum dependet Auctori-
tas. L. 4. Cod. de LLbus. Et Excell. Dn.
Johan. Schultz in Harmoniâ Struvio-
Schnobelianâ Diss. 1. Thes. 22. DEUS
ipsas Leges subjecit Principi, Legem
animatam Eum mittens hominibus.
Novell. 105. Cap. 2. infin. ut ejus perfun-

geretur vicibus, undè Imperator Justin. ait, Hanc nos Gratiam DEO ferendam esse putavimus, qui Imperii nobis Coronam imposuit. *Novell. 28. Cap. 4. in fine.*

Dum autem Vicarii DEI sunt, Vid. Dn. Becmann *Diss. de Divin. Vicariat. Princip. Cap. 2. num 1. & seqq.* seu Custodes utriusque Tabulæ Decalogi in conveniens esset LEGES & ARMA, Tantùm Regnorum ac Principatum ponere Stabilimenta, Divinum hîc nequaquam Præsidium, aut extendens sese ad Creaturas Providentia infinita excludenda est. Nam etsi DEUS, non Fatum aliquod, Hominum Dominio terram subjecerit, hanc tamen veluti Feudum saltem à DEO Supremò Monarcharum Monarchâ possident Principes. Supereminens totius Mundi Dominium sibi DEUS reservavit. *conf. Reusner in Polit. Coronâ secundâ, flore 1. & 2. Ribadeneira de Princip. Christiano Lib. 1. Cap. 9. & 10. Danæus Polit. Christian. Lib. 3. Cap. 1. fin. & cap. 2. Graswinckel de Fur. Maj. Cap. 1.*

Per

Per DEUM Reges regnant. Proverb.
cap. 8. v. 15. 16. & ad Rom. 13. v. 1.
Omne sub Regno gravioire Regnum
est.

Seneca in Thyeste. Actu 3. n. 209.

Diis te minorem quod geris, imperas.

Horat. Lib. 3. Ode. 6. &

Reges in ipsos Imperium est Jovis

Idem *Carmin. Lib. 3. Ode. 1. Contzen*

Lib. 1. Politic. à Cap. 6. usq^z ad Cap. 13.

à Chochier. *Thesaur. Polit. Aphorism.*

Lib. 1. cap: 1. Werdenhagen in Univer-

sal. Introduct. in Respubl. Lib. 1. Cap. 2.

Francisc. Patric. de Regno & Regis In-

stit. *Lib. 1. Tit. XI. Zecchius de Princi-*

pe Lib. 1. Cap. 1. num. 3. Ceux qui

ont le maniemment de la Police,

ils sont instituez & bien aymez

de Dieu, que pour ce que toute

Puissance ou Domination aussi

depend de luy, & luy appartient,

comme sienne, par luy ordonnée

icy en la Terre pour regler, con-

duire, & gouverner cette inferi-

eure Hierarchie, à la forme & Exemple de la Superieure des Anges & bien heureux Esprits, en tout bon Ordre & Police parfaite. Mr. Talpin dans la Police Chretien Chap. 1. Vel ut *Thomas Aquin.* ait: *Regimen Universale est, secundum quod omnia sub DEI Regimine continentur, qui suâ Providentiâ universa gubernat. Particulare autem Regimen maxime quidem divinò Regimini simile est, quod invenitur in homine, qui ob hoc minor Mundus appellatur.* Ce qui suffira pour apprendre à tous les Rois, que tout ainsi qu' ils sont ordonnez Princes sur les hommes en terre, ils ont aussi un Prince souverain au Ciel par dessus eux, & auquel ils doivent donner Compte des Charges qu' il leur à commises, ainsi qu' ils le demandent à leurs officiers

ficiers & Lieutenans. Vid. Preceptes Divins pour la Royaute par Mr. D' Illaire Chap. I. p. m 10. Wollen demnach alle Gottselige und Christliche Regenten Gottes Stadthalter und Amptleute seyn/ wie Sie die Weisheit Salomonis cap. 6. nennet v. 5. darumb Sie sich auch von GOTTES Gnaden Könige / Fürsten und Herrn Schreiben/ so müssen Sie auch Gottes Wort und Gesetz / als Ihre Instruction, darauff Sie verpflichtet die Richtschnur ihrer Regierung seyn lassen/ und nicht die Ration vom Staat. Videatur. Dn. Reinke in der Bibli- schen Pollicey Lib. 2. Axiom. 30. p. m. 211. Limnæus de Jur. Publ. Imper. Rom. Germ. Tom. 2. Lib. 4. Cap. 6. num. 15. 16. & 17. & Dn. Vitriarius Illustratus. Lib. 1. Tit. 4. §. 9. Lit. c. p. 137. & seqq. Becmann in Notitiâ Dignitat. Illustr. Diss. 1. Cap. 3. §. 6. 7- Mylerus von Ehrenbach de Principib. & Statib. Imper. Rom. Germ. Parte. 1. Cap. 30. p. m. 204. & seqq. Jacobus Rex Angliæ, Filium

Henricum, Paternò & REGI dignissimò monet Affectu: *Obstrictus es DEO; primò, quod Te hominem; secundò quod inter homines DEUM quoq; Te fecerit, ut illis imperes, & ejus solio insideas. Memento quantum supra ceteros ejus Benignitate evectus es, tantum illos superes Gratitude. in Donò Regiò Lib. 1. de Officio Regis erga DEUM p. 1. DEUS est qui Pietate Principis & Populi motus, felicissimos Rerum gerendarum largitur Successus. Vanæ sunt sine DEI propitiò Numine omnes Actiones humanæ, vana CONSILIA, frustrantur suâ Spe in Eventu, invalidantur VIRES, & conquassatæ decidunt, quin imo ut Gramondus innuit: Ridet Spes hominum & Consilia DEUS. Histor. Gallia Lib. 5. ad Annum 1620. p. m. 275. & Psalm. 2. v. 4. Si cundantur CONSILIA NERVI LACERTIQUE omnes sine DEO intendantur, ad extruendam Turrem, quæ Æthera tangere posset, (h. e. exécuter un dessein grand) inprocinctu*

Etu Manus Coelestis huic Conatui præ-
 scriptura est: in Trutinam positus, &
 levis ponderatus es, auferetur Tibi
 Regnum & dabitur aliis. *Daniel. Cap.*
s. v. 27 & 28. & cap. 4. v. 28. 29. & seqq.
 Vastum illud Hispaniæ Regnum, Tan-
 tæ olim fuit Magnitudinis, ut Solem in
 illò nunquam occidere, Fama fuerit.
Vid. Dn. Becmann. Hist. Orbis Part. 2.
Cap. 1. Thes. 3. Indè Rex Universalem
 moliendo Monarchiam, Classẽ illam
 invincibilem, CXXXV. Navibus,
 adornatam, ad terrendum immensum
 quasi Oceanum, Xerxes velut alter,
 eduxit. Cui Dux Parmensis cum qua-
 draginta Navibus minoribus è Belgiò
 præsto esse iussus, nihilque ante ejus
 Adventum tentandum, consulto im-
 peratum erat. Sed Supremum Nu-
 men CONSILIA hæc interrupit, dum
 Duci Parmensi varia objecta Impedi-
 menta, quæ conjunctionem Copiarum
 cum Classe irritam fecêre POTEN-
 TIA autem illa horribilis, trienniò
 immensis sumptibus apparata, intra
 Mensem quatuor Præliis victa, tandem

horribiliori Tempestatum creberrimarū Agitatione, conflictata, conquassata, imo submersa. *Vid. Cambdenus. Tom. 1. Hist. Part. 3. ad Annum 1588. p. m. 533. Fam. Strada de Bellō Belgicō. Decad. 2. Lib. 9. circ. finem p. m. 563.* Ipse tandem Rex decenniō præterlapsō, Pthiriasi, in auditō Morbi & Mortis genere, dolendis cessit Vitâ fati. *Vid. Thuan. ad Annum 1598.* Indubitatum præbens indicium, etiam eorum causâ, quæ Occupatione Indiarum commissa, lentō gradu ad Vindictam sui Divinam procedere Iram, sed tarditatem Supplicii gravitate compensare. *Valer. Maxim. Lib. 1. Cap. 1. Exempl. Exter. 3.* ac sæpè Populum pro Principe, & Principem pro Populō pœnas inevitabiles subiisse. Proceras quidem altasque Arbores DEUS patitur crescere, sed si fastigiō Nubes tangere posse videantur, unicō eas prosternit Ictu, unicō ut cadant momentō, quæ secula steterunt, ac incrementō gavisi. *Compertum est inquit Philotheus, labascere omne JUDICIUM & concidere ipsas*

ipsas **VIRES**, quibus homo ad promovendam Prosperitatem suam Instructus erat, si neglecto divinò cultu se Viribus suis efferat. **DEUS** enim humanas despicit **VIRES & CONSILIA**, eoque res pervertit, ut confusò ingenio, multa omittantur, quae levisimò Labore perfici poterant; Et ut illae ipsae Hastae, quas ad percutiendos Hostes ejecerant, in ipsos vulnerando resiliant. *Symbol. Christian. fol. 117. Symb. 59.* **CONSILIA & VIRES** sine **DEO**, sunt Sagitta, quae in durum ac forte Saxum immissa, in eum, qui eam jecit, resilit. Ribadeneira de Principe Christianò. Lib. 2. Cap. 28. tot. Optimè ergò Æternitate dignissimus Comes Oldenburgicus Anthon Guntherus, splendidissimò suò Mausoleò, quod vivente Eò erectum, hæc Verba insculpi jussit. *Orando, Vigilando, Consulendo, benè agendo, Res benè succedunt.* Feist. *Philosophiâ Aulicâ Part. 1. Cap. 1. num. 4. p. 14.* **DEI** Auxiliatrix erat Manus, quæ Josephum humanis & **CONSILIIS & ARMIS**

MIS

MIS destituū, è Squalore Carceris edu-
xit, evexit, & Sceptra Ei cum Imperiō
tradidit, quod tantā tenuit Dignitate
ac Majestate ut *Summi Magistratūs For-
ma, Optimi Principis Ideā, & Virtutum
Efficiens viva nominetur, qui incredibili
PRUDENTIA ab Interitu servavit Æ-
gyptum. Drexelius in Pro-Rege Ægypti
Cap. 1. num. 7. Ejusmodi itaque PRU-
DENTIA & ARMORUM Cura, divi-
nō comitata Auxiliō iis, qui Clavum
tractarunt Rerumpubl. semper Saluta-
ris existit. At infelices fuere illi, qui
Viribus suis nitebantur. Vid. Hr.
Holländers Spiegel guter und böser
Regenten/ im Lebens-Lauff der 19. Kö-
nige Juda und Benjamin.*

Procul absit itaque ut *Exercitum
numerofum saltem Princeps alere ve-
lit, inter cujus ARMA silent LEGES.
Cicero pro Milone init. in Confutat.
Rupert. in Diss. Polit. ad Valer. Max.
Lib. 5. Cap. 2. num. 8. Exemplō internō.*

VIS CONSILII expers mole ruit suā.
Horat. Carm. Lib. 3. Ode 4. vs.

Aquila

Aquila Cervum Vasti Corporis depræ-
 datura, OCULIS ejus Arenulas insper-
 git, & Rana magno Lucio nocumen-
 tum allatura, divaricatis pedibus OCU-
 LOS ipsi eripit. Camerarius *Centur. 4.*
Embl. 25. Ita minor Exercitus Major-
 rem vincit, si Major CONSILIORUM
 Oculis destituatur. Balena est ingens
 monstrum, nec sibi sufficit, quia Ocu-
 lorum Caligine adeò inficitur, ut Du-
 ctum Pisciculi, ἡ γεμόνα & ἡ γητῆκα di-
 cti, sequatur: Camerar. *d. l. Embl. I.*
 Exercitus est ingens Bellua, in sui
 interitum grassatura, nisi CONSILIO-
 RUM seu LL. regetur Lumine. *Il Go-*
verno Militare, propongono al Rè
le guerre, Le Pace, le Leghe, Le
fortificationi, gli apparecchi & le
Provisioni da farsi per conserva-
tione, & per sicurrezza del Regno;
nelle quali cose ben si vede, quando
manca il CONSIGLIO, come
facilmente ogni gran POSSANZA
s' atteri, e venga méno. GVAZ-
 ZO,

ZO, Dialogo 1. della prudenza
 del Re. Hæc sunt, quæ Artis Statisti-
 cæ cautissimus olim Practicus ad Cæ-
 sarem Verba faciendo, benè notavit.
 Comperi, inquit, omnia Regna, Civitates
 usque eo prosperum Imperium habuisse,
 dum apud eos vera CONSILIA value-
 runt: Ubicunque Gratia, Timor, Volup-
 tas, ea corrumpere; post paulò imminuta
 Opes, deindè ademtum Imperium, postre-
 mò Servitus imposita est. Salustius in
 Orat. 2. de Republ. Ordinand. circ. finem In-
 dè, procul absint Vafrae & Callidæ
 Machinationum Terebræ. Iis enim
 malè armatus erit Princeps. Callida
 & audacia CONSILIA primâ specie le-
 ta, tractatu dura, sed exitu solent esse
 valdè, difficilia. Livius. Lib. 35. Cap. 32.
 fol. m. 428. Svetonio Paulino cauta po-
 tius Consilia cum Ratione, quàm pro-
 spera ex Casu placebant. Tacit. Histor.
 Lib. 2. Cap. 25. num. 3. Videantur an-
 notat. Polit. Bœcleri, ad loc. citat. p. m.
 677. Plura quidem se CONSILIO,
 quàm VI perfecisse ipse testatur Tibe-
 rius,

rius. *Tacit. Annal. 2. Cap. 26.* sed LEGES sine Executione sunt Campanæ sine Pistillis. CONSILIA VIRIBUS carentia, sunt Horologia sine Pondere, Molendinarum Machinæ, quibus hæret Aqua. LEGES inermes, Jussaque Præsidio destituta, vana plerumq; sunt, & Effectu carentia. Forstnerus ad *Lib. 13. Annal. Tacit. cap. 48. p. m. 328.* In bellicis verò Consiliis tria maximè perpendenda: Antecedentia scilicet. Concomitantia & consequentia. Vid. Dn. à Winsheim in *Observat. circa Principes Cap. 6. p. m. 107. & seqq.*

Procul absint etiam delicatæ aliarum Scientiarum Deliciæ, ab Artificibus exercendæ, à Principum autem Magnitudine maximè alienæ, ut optimè monet Serenissimus Rex Angliæ Jacobus. *Alii aliis ex Rebus Laudem petant, tu è regnandi scientiâ. in Dono Regiô. Lib. 3. fin.* Verùm id suò tempore à multis non observatum fuisse, dolet Doctus iste Gallus sequentibus: La plus part viellissent à Table,

&

& passent les jours & les nuits dans les plaisirs de la bonne che-
 re. Les autres employent le tiers de leur vie à se frizer les che-
 veux, & à se regarder au miroir; & les plus honêtement occupez mettent tout leur tems, & tout leur Esprit, ou à faire peindre une Galerie, ou à tirer des essences de jasmin, ou à conduire une fontaine de quatre lieues pour embellir un parterre; ou à calculer le revenu de leur Trafic, ou à écouter les Propositions d'un Alchimiste. Balzac dans son Prince num. 121. p. m. 130. & 131. Hæc enim avertunt Animum Principis gravioribus Reipubl. Negotiis destinatum, si nimium iis delectetur. Cùm enim DEI vicibus in Terris per fungatur Princeps, sic etiam omnes Reipubl. Partes in fluxum ejus expectant

Etant ac requirunt. Qui itaque Deliciis
 Principem detinent, vel Sejani utuntur
 artificiô : vid. *Baron. Enekelii Tr. de Præ-*
potent. Ministr. p. m. 8. lin. 16. Vel Adula-
 tores sunt Larvati. Quorum quidam in-
 opinatam, sed promeritam tradente
 Pellerô e Zingref. retulit mercedem :
Sigismundus Gloriosa Memoriae Imperator
Germanorum, cuidam adulatoriè sese lau-
danti & Diis exæquanti Colaphum impe-
git, dicentique, cur me cedis? respondit
Magnanimus Heros cur me mordes? Si
nunc revivisceret, aut Mens eadem esset
Principibus Viris, auguror, ut Apelli nul-
lum sine Lineâ Diem, ita nec illis tem-
poris momentum sine Colaphi inflictionè
abiturum, adeò fertile nostrum seculum,
pestis illius publicô Exitio nata. In Po-
liticô Sceleratô. cap. 13. in addit. p. m. 116.
 Sed illa Pellerus. Egregiè hanc in rem
 faciet Observatio Doctissimi Mr.
 de Montaigne. Nam C'est un'
 Espece de Mocquerie & d'in-
 jure de vouloir faire valoir un
 E Homme,

Homme, par des Qualitez mes-
advenantes à son Rang, quoy
qu'elles soient autrement lova-
bles, & par les Qualitez aussi qui
ne doivent pas être les siennes
Principales: Comme qui louë-
roit un Roy d'être bon Peintre,
ou bon Architecte, ou encore
bon arquibuzier, ou bon courer
de bague: Ces lovanges ne font
honneur si elles ne sont presen-
tees en foule, & a la suite de
celles qui luy sont propres: à
Sçavoir de la Justice, & de la
science de conduire son Peuple
en PAIX & en GVERRE.
dans ses Essais Livr. I. Chap. 39.
p. m. 211. § 212. Ejusmodi Ratio-
ne gentem Romanam andinus instruit
Vates Æneidos Lib. 6. v. 846 Quos
versus elegantissimis Rithmis Tunto-
nicis donatos, Coronidis locò appo-
nere liceat: D

Deutsches Fürsten Blut / laß
 Künste Künste seyn/
 Und ob ein ander gleich mit Reiten/
 Jagen/ Hetzen/
 Im Fechten und im Spiel/und in
 dem eiteln Schein
 Des tollen Kleider Prachts wol red-
 den/ Reimen setzen
 Dir überlegen ist / hat er gleich
 mehr studirt/
 Und kan in frembder Sprach auch
 ganze Bücher schreiben
 Versteht die Mahlerey/schnitzt/drech-
 selt und posirt/
 Begreift des Himmels Lauff/ kan
 Alchemie treiben/
 So sey du eingedenck / was dein
 Beruff und Stand/
 Dein Thun und Hauptwerck sey ;
 O lerne wol Regieren
 Dein anvertrautes Volck ! im
 Friede laß dein Land/
 Durch gute Policey/ Nahrung und
 Recht floriren/

Dem

¶ (68) ¶

Dem der sich unterwirfft / dem
    mache seine Last
So leicht du immer kanst verschone
    des Glenden.

Hingegen wisse wol die Kräfte
    die du hast/
Zum Zwang des stolzen Feinds
    Siegghastig anzuwenden!

Hr. von Seckendorff im 2. Theil des
Deutschen Fürsten Staats in de-
nen additionen bey dem andern Th.
des 7. Cap. zu dem 27. §.

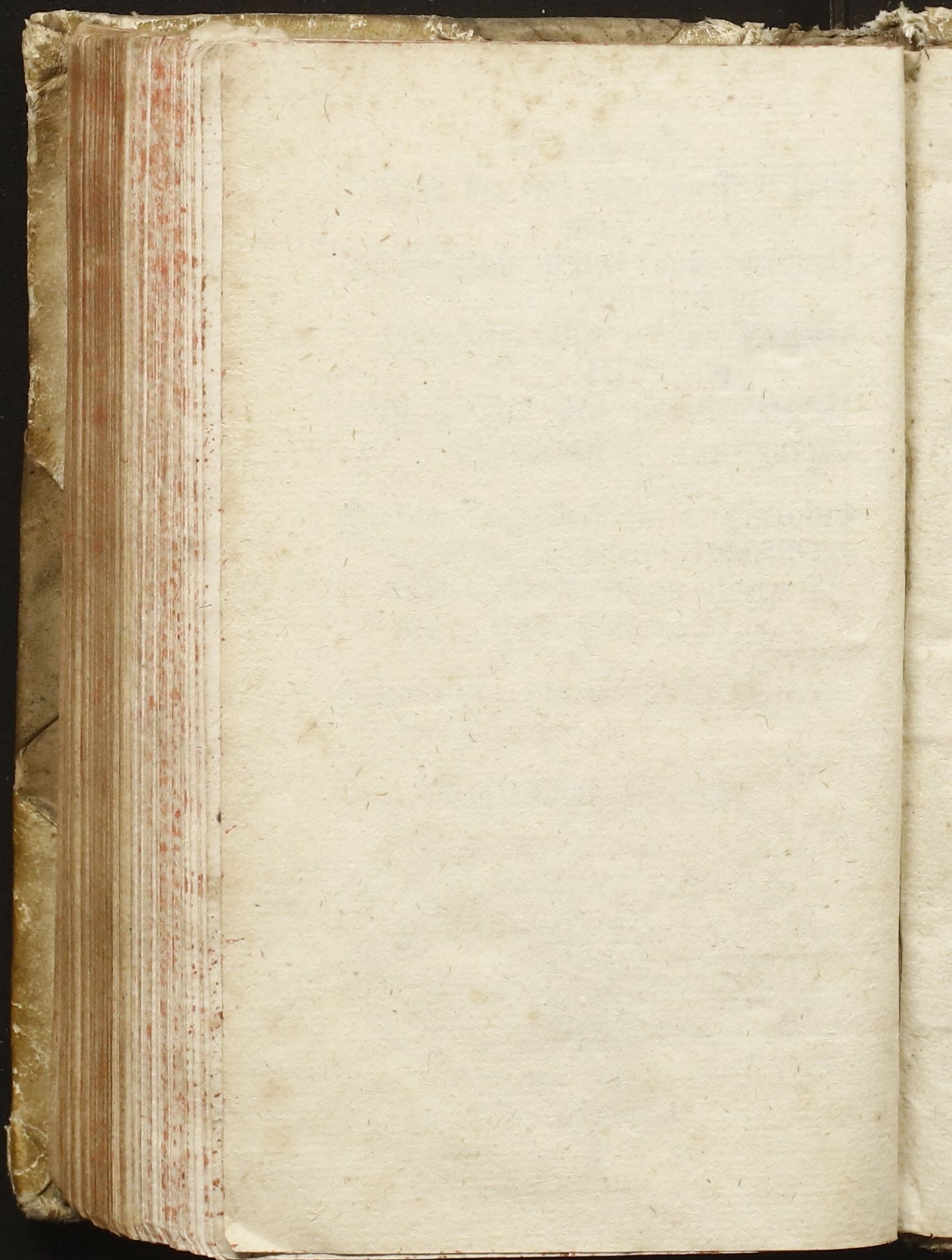
Dabam Gedani è Musæo Die 15. Septembr.
An. 1698.

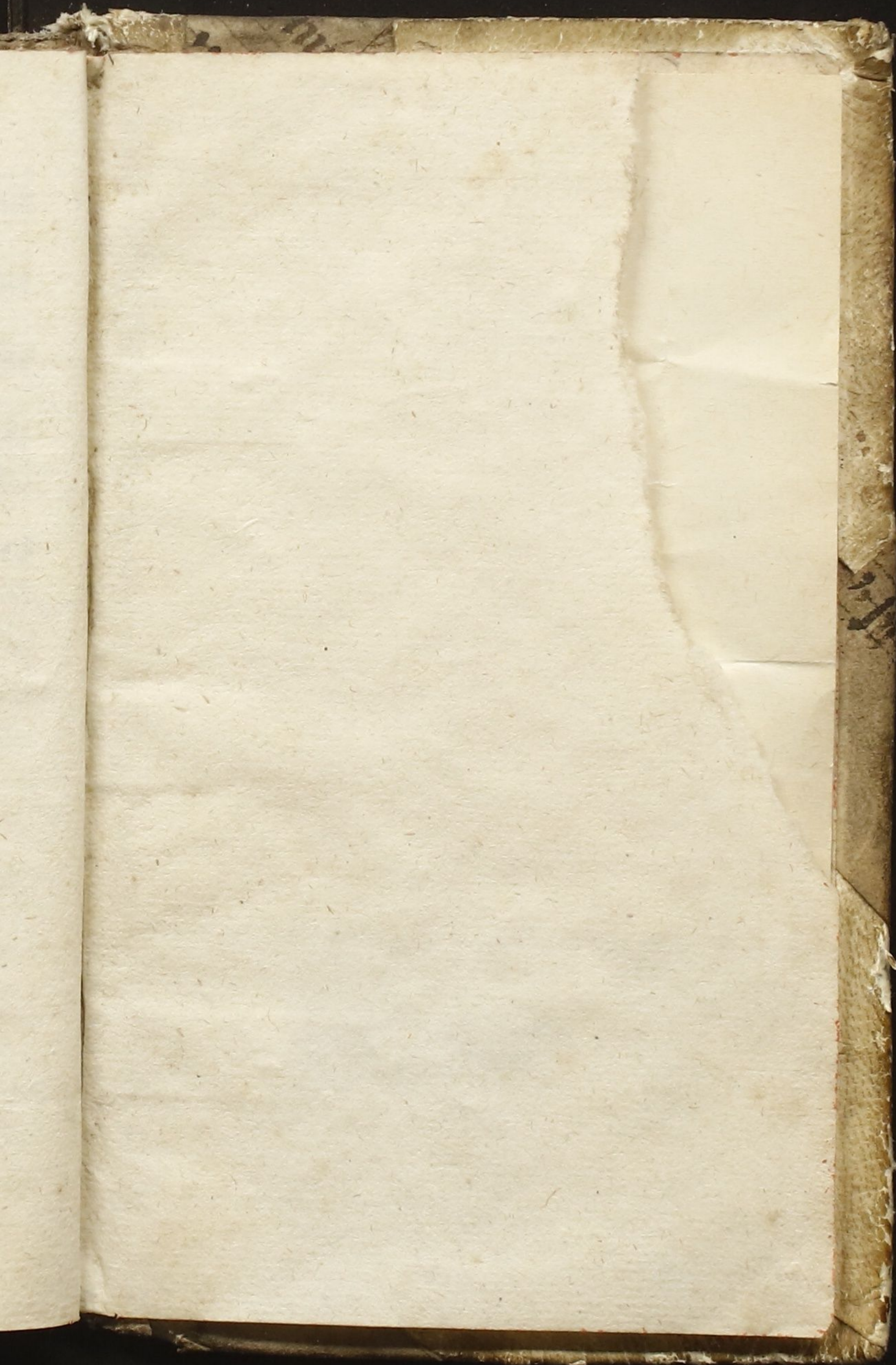
Soli Deo Gloria!

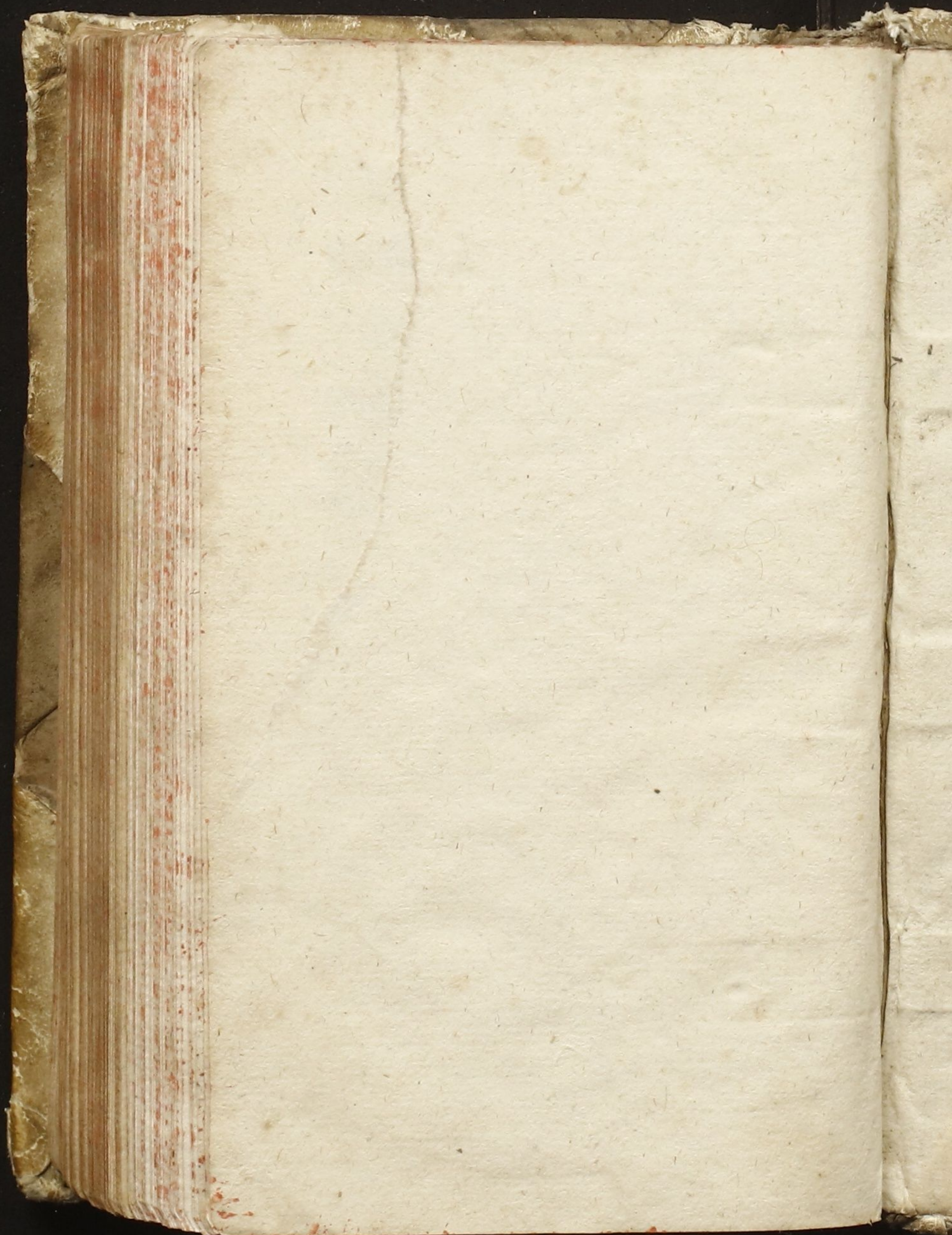

m
ne
te
s
n!
s
e
h.
r.

AB 49 406

(1/2)

ULB Halle

3

003 307 107

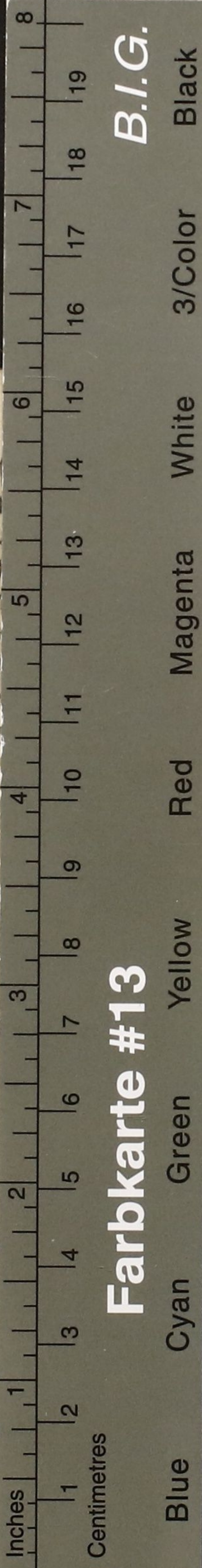
Handwritten mark

VD 77

Handwritten Latin text on aged parchment, likely a manuscript page. The text is written in a Gothic script and is arranged in several lines, some of which are partially obscured by the binding or the way the page is folded. The parchment shows signs of wear, including discoloration and some small holes or insect damage.

Inventil existendum vitallia
est Jesus christus qui est sicut
omnia deus benedictus in secula

B.I.G.

Farbkarte #13

FORTALITIUM STATUS.

cujus
ICHNOGRAPHIAM

Impræsentiarum exhibet.

J. D. à Schollen.
Dantiscanus.

Francofurti & Lipsiæ
Apud Martinum Hallervordium
Literis Joh. Zach. Stollii.
1698.

